

OS – Přehled hardware

Tomáš Hudec

`Tomas.Hudec@upce.cz`

`http://fei-as.upceucebny.cz/usr/hudec/vyuka/os/`

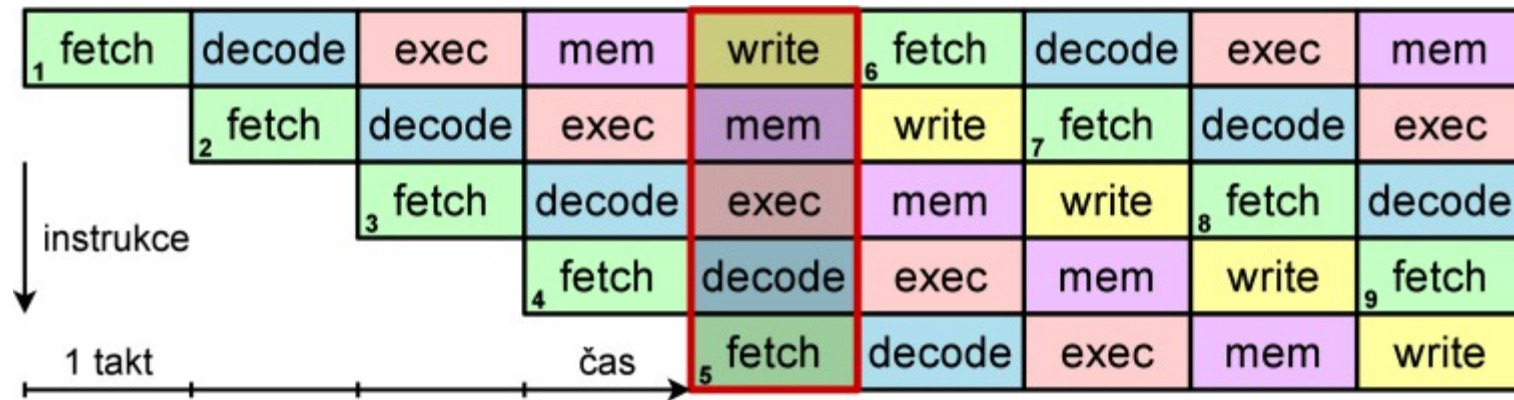
Procesory – CPU (1)

- CPU – Central Processing Unit
  - zpracovává instrukce
    - RISC – Reduced Instruction Set Computer
    - CISC – Complete Instruction Set Computer
  - zpracování instrukcí má obvykle tyto fáze
    - **fetch** – načtení instrukce
    - **decode** – dekódování
    - **execute** – provedení
    - **write-back** – zápis výsledků
  - ALU – aritmeticko-logické jednotky
  - FPU – numerický koprocessor (Floating Point Unit)

Procesory – CPU (2)

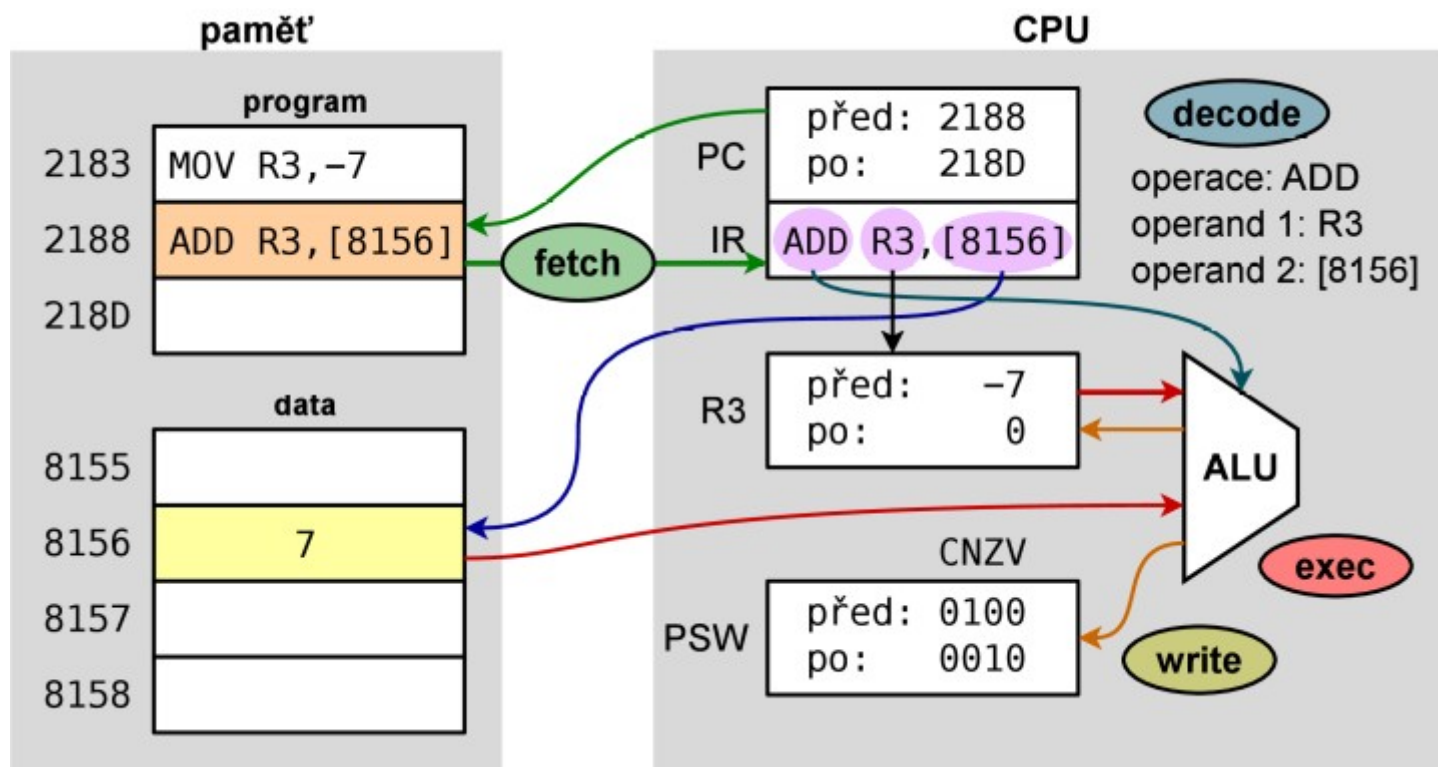
- CPU – Central Processing Unit
  - registry:
    - program counter, instruction register, stack pointer
    - PSW (program status word) – příznaky C, N, Z, V
      - C = carry, N = negative, Z = zero, V = overflow
    - ostatní registry (obecné, datové, adresní, privátní, ...)
  - zvyšování výkonu
    - pipeline, superskalární CPU (instrukční paralelismus)
    - spekulativní provádění instrukcí
    - hyperthreading (sdílení částí CPU mezi vlákna)
    - více jader

Pipeline (obrázek)

- riscová pipeline:
  1. fetch – načtení
  2. decode – dekodování
  3. execute – provedení
  4. memory access – čtení paměti
  5. write back – zápis výsledků do registrů

Provedení instrukce (obrázek)

Režimy CPU

- obvykle aspoň dva režimy CPU
  - **user** – není povoleno vše
  - **kernel** – privilegovaný režim (např. přístup k HW)
  - architektura x86 má čtyři režimy: ring 0 – ring 3
    - Vanderpool (VT) / Pacifica (AMD-V) – nový ring –1
- instrukce **TRAP**
  - skok z režimu user do režimu kernel
  - systémové volání
  - ošetření výjimek

Paměť

- registry procesoru, CPU cache, operační paměť
- disk, páska, CD, DVD, EEPROM, flash RAM
- **ochrana operační paměti** – změny: režim **kernel**
  - paměti procesů navzájem
  - jádro × procesy
- **relokace**
  - zavedení procesu na libovolnou adresu
  - virtuální adresa (CPU) × fyzická adresa (RAM)
    - **MMU** (Memory Management Unit) provádí převod

Cache

- rychlá paměť – obvykle drahá
  - cache – rychlá mezipaměť (např. mezi CPU a RAM)
    - obecně paměť mezi rychlým a pomalejším zařízením
- využívá **principu lokality odkazů** v paměti
  - tendence odkazovat se do omezené oblasti paměti
  - činitel úspěšnosti (Hit Ratio) se pak bude blížit jedné i při malé kapacitě paměti cache
- střední přístupová doba: $T_s = T_c + (1 - HR) \cdot T_{op}$ ($T_c \ll T_{op}$)
  - HR blízko 1 $\rightarrow$ přístup je blízký přístupu do cache

Vstupně-výstupní zařízení

- zařízení, řadič (řídící jednotka, controller)
- OS zjednodušuje práci s V/V zařízeními
  - ovladače zařízení pro OS
    - zařazení přímo do jádra OS
    - načtení ovladačů při spuštění systému
    - načtení ovladačů za běhu systému – USB, IEEE 1394
- registry na zařízení, **V/V porty**, **přerušení**
- přístup pomocí instrukcí CPU
- **DMA** (Direct Memory Access)

Přístup k V/V zařízení

- přístup pomocí instrukcí CPU
  - zápis na V/V, kontrola stavu, čekání – neproduktivní
- přístup s využitím přerušení
  - zápis na V/V, provádění jiných operací – produktivní
  - po dokončení: přerušení – pokračování zápisu
- **DMA** (Direct Memory Access) a **IRQ**
  - zápis adresy a rozsahu dat v RAM do V/V, příkaz
  - provádění jiných operací – produktivní
  - po dokončení: přerušení a obsluha

Přerušení (interrupt, **IRQ**)

- V/V přerušení
  - dokončení operace, chybový stav
- **časovač** – důležitý pro **preempci**
  - generuje přerušení v daných intervalech
- chyby procesu, výjimky
  - pokus o přístup do zakázané oblasti paměti, neplatná instrukce (privilegovaná v režimu user)
- chyby HW
  - chyba parity paměti, výpadek napájení

Průběh zpracování přerušení

- CPU provádí proces a HW vygeneruje IRQ (interrupt request = požadavek na přerušení)
  - **CPU**: dokončení rozpracované instrukce
  - **CPU**: skok na obslužnou rutinu přerušení
    - před tím se uloží adresa návratu (na systémový stack)
  - **rutina**: uloží se kontext (registry z CPU)
    - do tabulky procesů (nebo na systémový stack)
  - **rutina**: obsluha přerušení (IRQ časovače: plánovač)
  - **rutina**: vrátí se kontext (do CPU), návrat do procesu
    - plánovač může naplánovat také jiný proces

Sběrnice

- komunikace částí počítače mezi sebou
  - interní, lokální: CPU, FSB – paměť
  - interní: ISA, PCI, AGP, PCI-E, SCSI, IDE, EIDE, ATAPI, ATA, Ultra ATA, SATA
  - externí: PCMCIA, PC Card, ExpressCard, SCSI, eSATA, IEEE 1394, USB, ...
- OS spravuje zařízení připojená na sběrnice
  - plug-and-play
  - BIOS (Basic Input Output System)

Shrnutí – požadavky OS na HW

- **přerušovací systém**
  - umožní efektivní využití CPU, nutné pro DMA
- **časovač** – pravidelně generované přerušení
  - umožní preempci
- CPU s podporou režimů **kernel** a **user**
  - **ochrana** paměti – měnit přístup jen v režimu kernel
  - neprivilegovaná operace v režimu user – TRAP
- CPU s podporou **virtualizace paměti**, **MMU**
  - **logické adresování** – umožnění relokace